

V říjnu 1968 byl před oponentskou komisí náčelníka raketového vojska a dělostřelectva obhájen vědecký úkol na téma „Zabezpečení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva“, který svým obsahem a dosahem zdůvodňuje a navrhuje nutnost změny některých názorů na zabezpečení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva.

•

Jako nejzávažnější bylo přijato zdůvodnění, že dělostřelecký průzkum, topograficko-geodetická příprava a povětrnostní příprava nemají charakter zabezpečení bojové činnosti, ale jsou součástí bojové činnosti. K tomu závěru se došlo na základě těchto úvah:

Zabezpečení bojové činnosti jako pojem předpokládá existenci dvou veličin. První je to, co má být zabezpečováno — tj. bojová činnost, druhé je to, co má zabezpečovat — tj. souhrn prvků plnících tuto funkci.

Přeneseme-li tyto poznatky do oblasti dělostřelectva a raket, pak vzhledem k této konkrétní oblasti je nutné konkretizovat i obě obecně jmenované veličiny.

Je zřejmé, že pod pojmem bojová činnost raket a dělostřelectva každý chápe především palbu. Nezáleží na precizaci účinků a důsledků této palby; to je věc konkrétní situace a nakonec i dohody. Záleží jen na tom, aby každý chápal palbu jako činnost k dosažení jistého účinku — tedy rozhodně ne pouhé vystřelení a pouhý dopad bez ohledu na cíl. S tímto požadavkem jistě každý souhlasí a za bojovou činnost nikdo tedy nebude pokládat slavnostní salvy.

Obsah druhé veličiny odedávna stanoví předpisy. Zařazení jistých činností pod pojem zabezpečení bojové činnosti je však značně fiktivní a dubiozní. Konkrétně v dělostřelectvu se podle dosavadního stavu zcela běžně používá výrazů bez logického podkladu. Je to proto, že nejsou ujasněny pojmy, že panuje roztržitost a nejednotnost.

Jako příkladu je možné použít „osudu“ významu dělostřeleckého průzkumu. V současné praxi dělostřelecký průzkum zahrnuje řadu činností, které mají různý vztah k palbě i k sobě navzájem. Toto zahrnutí nevzniklo dílem teoretického zdůvodnění, ale zcela subjektivně na základě jakési „proorganizovanosti“ na štábech dělostřelectva. Obecně se však má za to, že dělostřelecký průzkum v celém svém rozsahu je součástí zabezpečení bojové činnosti. V tomto směru byla již přijata i organizační opatření a oddělení, zabývající se

OBHAJOBA

vědeckého

úkolů

funkcí dělostřeleckého průzkumu, nazývá-
jí se oddělení zabezpečení palby.

Tento název je zajímavý, a proto jej
učiníme východiskem k ilustraci onoho
podivného stavu, kdy dělostřelecký prů-
zkum je součástí sama sebe. To není
alogismus, ale skutečnost. Je tomu tak
proto, že plní-li dělostřelecký průzkum
funkci zabezpečení palby (tedy zabezpe-
čení bojové činnosti), pak musí existovat,
jak bylo uvedeno hned na začátku, dvě
veličiny: palba, která je zabezpečována a
dělostřelecký průzkum, který ji zabezpe-
čuje.

Souhlasíme-li s prvními tezemi, musí
tomu být tak i nyní. Jenomže o jaké pal-
bě bez dělostřeleckého průzkumu může
být řeč, než o té, která koresponduje
s oněmi slavnostními salvami. Každá jiná
palba totiž musí v sobě zahrnout již dě-
lostřelecký průzkum, aby mohla totiž vů-
bec vzniknout. Střelili-li se naslepo, pak
není třeba dělostřeleckého průzkumu; pak
ale není možné hovořit o palbě. Z tohoto
důvodu tedy nemůže být dělostřelecký prů-
zkum součástí zabezpečení bojové čin-
nosti, ale součástí bojové činnosti — po-
kud za ni považujeme palbu.

V současné době je však funkce dě-
lostřeleckého průzkumu chápána výhrad-
ně ve smyslu zabezpečovacím. To ve svých
důsledcích znamená předpokládat:

- existenci palby bez dělostřeleckého
průzkumu,

- zabezpečení dělostřeleckého prů-
zkumu dělostřeleckým průzkumem.

Obě alternativy vlastně ani ve skuteč-
nosti nejsou; existují vedle sebe a nikoho
přilíší nevzrušují.

Situace je však komplikovaná ještě
další okolností. Bylo řečeno o celkem
zcela náhodném zařazení komplexu čin-
ností pod pojem dělostřelecký průzkum.
Zatím je takový stav, že vedle původní-
ho poslání — totiž zjišťování cílů a účas-
ti na jejich ničení — zahrnuje dělostře-
lecký průzkum ještě povětrnostní a topo-
graficko-geodetickou přípravu.

Povětrnostní příprava a topograficko-
geodetická příprava uplatňují svou funkci
vůči palbě zatím různě podle použitého
materiálu k palbě. Jde totiž o to, že ve-
dle dělostřeleckého klasického typu exis-
tují rakety, jejichž uplatnění v palebné
funkci má poněkud jiné předpoklady. Tak
např. oboje-li se dělostřelectvo bez po-
větrnostního podkladu a nijak tím pod-
statně neovlivní jeho palebné možnosti,
nelze to tvrdit u raket, kdy povětrnostní
podklad je předpokladem realizace úderů
— tedy palby.

Z toho je vidět, že povětrnostní pří-
prava plní v jednom případě funkci za-
bezpečení bojové činnosti — tj. u dělo-
střelectva, kdy jeho palbu svou eventuál-
ní účastí zkvalitňuje — a v druhém pří-
padě je součástí bojové činnosti — tj.
u raket, kde bez své apriorní existence
neumožňuje vůbec zahájit palbu. Podmín-
kou je, že úderý jsou myšleny z hlediska
významu bojové činnosti, tedy určitých
účinků v cíli a ne jen odpálení rakety
kamsi do ne zcela očekávaného prostoru.

Topograficko-geodetická příprava jak
u dělostřelectva, tak i u raket podmiňuje
svou apriorní existenci vznik palby. Tedy
v žádném případě palbu nezabezpečuje,
ale podílí se na jejím vzniku. Nezáleží na
kvalitě topograficko-geodetické přípravy,
ale na její prosté existenci — ať již má
charakter zběžné orientace v mapě a vy-
čtení souřadnic, či vyžaduje dlouhodobá
měření.

Z celého komplexu dělostřeleckého
průzkumu má tedy zatím charakter za-
bezpečení bojové činnosti jediné povětr-
nostní příprava ve prospěch dělostře-
lectva, zatímco vše ostatní je nutné vyjmout
z tohoto pojmu a chápat jako součást
palby, tedy jako bojovou činnost.

Neodvratné zavedení kvalitního mate-
riálu ke klasickému dělostřelectvu v blíž-
ké budoucnosti nutně změní funkci pově-
trnostní přípravy. Týká se to potřeby po-
větrnostní přípravy k palbě dalekonosným
materiálem, pro jaderné dělostřelecké
granáty, k zahájení účinné střelby bez
zastřelení. Vzhledem k těmto okolnostem,
jež nejsou v nedohlednu, je nutné chápat
celou funkci povětrnostní přípravy jako
funkci umožňující vznik palby, tedy bo-
jovou činnost a ne zkvalitnění palby exis-
tující již před použitím povětrnostní pří-
pravy.

V této souvislosti se nabízí moment
ke stanovení kritéria, co obecně vzato je
a není zabezpečení bojové činnosti. Za-
bezpečení bojové činnosti musí předpo-
kládat:

- zkvalitnění již existující činnosti
vzniklé nezávisle na faktorech zkvalit-
nění,

- charakter zkvalitňujících opatření
je nutné posteriori.

To jsou, stručně řečeno, důvody ve-
doucí k poznání, že dělostřelecký prů-
zkum, topograficko-geodetická příprava a
povětrnostní příprava u dělostřelectva a
raketového vojska jsou bojovou činností.

Při obhajobě vědecké práce bylo do-
saženo rovněž souhlasu s navrhovanými
definicemi dělostřeleckého průzkumu, to-
pograficko-geodetické přípravy a povětr-

nostní přípravy. Definice byly formulovány takto:

Dělostřelecký průzkum je soustava prostředků, uspořádaná ke zjišťování cílů a realizaci palebného působení se současnou možností podílet se na jeho maximální efektivnosti.

Topograficko-geodetická příprava RVD je soustava sil a prostředků, uspořádaná k topograficko-geodetickému připojení palebných i průzkumných prvků bojové sestavy s cílem realizovat jeden ze základních předpokladů nejen nezbytných k uskutečnění palby RVD, avšak i plně ovlivňujících její účinnost.

Povětrnostní příprava RVD je soustava sil a prostředků, uspořádaná ke zjišťování povětrnostních podmínek v ovzduší s cílem realizovat jeden z předpokladů, nezbytných k uskutečnění palby raketo-

vého vojska a plně ovlivňujících účinnost palby nejen raketového vojska, avšak i dělostřelectva a přesnost zvukoměrného průzkumu.

Z definic a charakteru tří popsaných oborů vyplývá jejich závislost na palebném systému. Vědecká práce v detailech rozebrala jejich problematiku a stala se tak podkladem činnosti na těchto úsecích, nezbytné pro příslušné specialisty. Zároveň však vytyčila a stanovila vazby a závislosti, o nichž musí uvažovat každý, kdo se teoreticky i prakticky zabývá problémy palebné soustavy.

Vědecká práce byla anotována s cílem dát podklad k tvorbě příslušných předpisů v rámci dělostřelectva a raketového vojska. Poskytla obsáhlé zdůvodnění budoucích zásad v připravovaných předpisech.

Druhý díl práce rozebírá problém ostatních činností, které v jistých proporcích plní dělostřelectvo a raketové vojsko a které jsou běžně zařazovány pod pojem zabezpečení bojové činnosti.

Zpracovatelé se zabývali

- přímým zajištěním a ochranou,
- protivzdušnou obranou,
- ženijním zabezpečením,
- ochranou proti zbraním hromadného ničení,
- maskováním,
- protiradiotechnickou činností.

Obsahem zkoumání této části je především realistické zhodnocení toho, co může plnit druh vojska a čeho musí využívat od jiných druhů vojsk. Zpracovatelé poskytli štábům i vojskům teoretický pohled a zároveň formulovali i praktické závěry činnosti, přičemž vytyčili její realitu a efektivnost.

Zpracovatelé se pokusili stanovit náplň činností komplexu zabezpečení bojové činnosti dělostřelectva a raketového vojska a stanovili tím vlastně i praktická opatření, realizovaná u útvarů. Došli k těmto závěrům:

1. Přímé zajištění a ochrana je souhrn opatření dělostřelectva a raketového vojska s cílem zabránit nenadálému pozemnímu napadení vlastních sil a prostředků za pohybu i na místě, v boji i mimo boj. Ve všech čtyřech případech je přímé zajištění a ochrana zaručena především vševojskovou sestavou, která svými silami zprostředkovává, ale velmi účinně plní funkci zajištění a ochrany již pouhou

přítomností v prostoru. Zlepšení této kvality je dosahováno organizováním zajišťovacích a ochranných prvků.

2. Protivzdušná obrana je souhrn opatření, která umožňují využít účinku činnosti protivzdušné obrany jako bojové činnosti druhu vojska. Úměrně efektivním způsobem přispívají této obraně i síly a prostředky dělostřelectva a raketového vojska.

3. Ženijní zabezpečení směřuje k využití ochranných vlastností terénu a zlepšení jeho průchodnosti pro potřeby dělostřelectva a raket. Přitom realizace všech prvků je věcí využití ženijního vojska na straně jedné a úměrné účasti možností prostředků dělostřelectva a raketového vojska na straně druhé.

4. Ochrana proti zbraním hromadného ničení je činnost k omezení účinků zbraní hromadného ničení na síly a prostředky dělostřelectva a raket, přičemž je využíváno možností dělostřelectva a raket, ale zejména chemického vojska. Mimo tento pasivní okruh činnosti se dělostřelectvo a rakety aktivně podílejí svou bojovou činností na zabránění použití zbraní hromadného ničení nepříteli tím, že je ničí. Tento prvek však patří již do bojové činnosti.

5. Maskování směřuje ke zmenšení ztrát, které působí všechny druhy bojové činnosti nepříteli. Zabezpečuje se utajením nebo klamáním, v druhé řadě maskováním překvapení. Účast dělostřelectva a raket je pouze minimální a pohybuje se v rámci zabezpečení bojové činnosti jen ve zhotovování masek. Rozsáhlejší mas-

kovací činnost již není věcí dělostřelectva a raket v rámci zabezpečení bojové činnosti, ale je bojovou činností. Technické práce spojené s pasivním maskováním (zhotovení masek) rozsáhlejších rozměrů jsou úkolem ženijního vojska.

6. Protiradiotechnická činnost již v samém názvu vyjadřuje rozpornost tohoto pojmu a labilnost jeho zařazení mezi zabezpečení bojové činnosti nebo bojovou činnost. Aktivní stránka této činnosti je dána zjištěním radiotechnických prostředků nepřítele, jejich rušením nebo ničením. Pasivní stránka je dána ochranou vlastních radiotechnických prostředků před působením nepřítele. Je tedy zřejmé, že dělostřelectvo a rakety se podílejí na obou činnostech především na aktivní stránce, jako nejúčinnější. To je však bojová činnost (průzkum a ničení) a ne zabezpečení bojové činnosti. Pod tento pojem je tedy nutné v dané disciplíně zařadit jen pasivní ochranu vlastních radiotechnických prostředků dělostřelectva a raket.

Vědecká práce se dotkla i formalizace bojových dokumentů. Ačkoli byly řešeny jen dokumenty druhu vojska, obecných zásad je možné využít i mimo jeho ob-

last. Zpracovatelé formulovali svůj názor takto:

Jednotná dokumentace co do formy a obsahu je výhodná a nutná vždy tam a tehdy, kdy

1. exaktně lze dokázat, změřit, vyčíslit, že uváděná jednotnost vede k urychlení práce, zpřesnění práce a že jiná forma a obsah tyto výhody nemá;

2. se předpokládá, že dokumentu bude využito hromadně, spolu s jinými z jiných míst statisticky, a různost obsahu i formy by toto statistické nebo jiné rozborové řízení zdržovala;

3. jiná hlediska opravňující jednotnost neexistují.

K požadavku názornosti a obecné srozumitelnosti dokumentu lze pak říci toto: obě veličiny mají usnadňovat práci zpracovatelům a těm, kdo ještě zpracované problematice rozumí. Jiné hledisko postrádá logiku. Ten, kdo věci neovládá, nebude zachráněn názorností něčeho, co je mu neznámé a ten, kdo věcem rozumí, často se z takového dokumentu stejně nic nedozví.

Názornost a srozumitelnost tedy vyplývá z potřeby ulehčit, zrychlit, či zkrátit práci, kterou koná odborník.

Účast dělostřelectva a raketového vojska na jednotlivých prvcích zabezpečení bojové činnosti bude tedy minimální; tím je ukázána realita jeho účasti a možností.

Zpracovatelé vědecké práce vycházeli v celkové koncepci z toho, že

— jako dělostřelci jsou schopni nejlépe posoudit, co je bojovou činností jejich druhu vojska a co takovou činností není;

— jako dělostřelci nejsou povinni vytvářet základní všeobecné pojmové třídění ve vojenské terminologii, ale jsou schopni jednak rozpoznat nelogičnosti a zastaralé představy v používané terminologii a jednak přispět za svůj druh vojska k ujasnění situace na tomto úseku;

— jako vojáci jsou povinni upozornit na nedostatky, vyskytující se v samých základech vojenské teorie s cílem podílet se na správných formulacích a zásadách základů vojenského myšlení.

Oponentská komise přijala práci s jednomyslným souhlasem.

ZKUŠENOSTI

PRAXE